ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ

Ο ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΟΣ

Στὸ θειό μου Γ. Μωρηάτη.

—Ἀπόκαμα !
Τὸ λιόκαμα
Μὲ λυώνει τὰν κερί...

—Τάγόει σου,
Ἡ κόρη σου
Ἀστὸ λέει, δὲν μπορεῖ...

—Σὰν μάγισσα,
Ἐρράγισα
Τοῦ Χρόνου τὸ σταμνί :

Δὲν μάγγιξε
Ποῦ ἐστράγγιξε
Ἡ Μνήμη μου ἡ στερνή...

—Προσπέρασες
Κ' ἐγέρασες...
Γερνάει ποτὲ ἡ καρδιά ;

—Μαράθηκε
Ξεράθηκε
Στὰ πάγη τοῦ Βορριᾶ...

Κι' ἀπόκαμα !
Τὸ λιόκαμα
Μὲ λυώνει, τὰν κερί.

—Μαράθηκες,
Ξεράθηκες
Κ' ἐκάης, σὰν τὸ κλαρί !

Σπέτσες

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΑΠΟ ΤΑ ΒΑΘΗ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ

Μία φορὰ τὸ χρόνο, τὰ Θεοφάνεια τὴ νύχτα, σ μιὰ στιγμὴ γιομάτη μυστήριο, ἀνοίγουν οἱ οὐρανοί κι' ὅποιος προστάσῃ τότε νὰ ζητήσῃ ὅ,τι θέλει, θὰ τἀποχτήσῃ αὐτὸ ποῦ θέλει . . .

Ὁ λόγος τοῦ ποιητῆ εἶνε σὰν ἕνας μυστικὸς οὐρανὸς τὴ νύχτα τὰ Θεοφάνεια. Πάντα χαρίζει θεῖα χαρίσματα. Ὅμως πρέπει κανεὶς ὄχι νὰ προφτάσῃ γιὰ νὰ ζητήσῃ· πρέπει νὰ ψτάσῃ ν' ἀποχτήσῃ τὰ μάτια ἐκεῖνα ποῦ ξανοίγουν τοῦ ποιητῆ τὰ χαρίσματα, καὶ τὰ χέρια ἐκεῖνα ποῦ θὰ μποροῦνε ν' ἁπλώνωνται πρὸς τὰ χαρίσματα καὶ δικά τους νὰ τὰ κάνουν. Ἔπειτα ὁ ποιητὴς μᾶς δίνει πάντα κἄτι ἀπὸ τὴν αἰώνιαν ἀλήθεια ποῦ εἶνε γιὰ τὸν αἰώνιον ἄνθρωπο· ὄχι ἀπὸ τὴν ἀλήθεια ποῦ ἔτυχε νὰ θέλουμε· ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀλήθεια ποῦ πρέπει νὰ θέλουμε. Μπορεῖ νὰ τὸ σβύσαμε κἄποιο ψῶς· ἢ μπορεῖ νὰ μὴ μᾶς ἤρθε ἀκόμα αὐτὸ τὸ ψῶς Ὁ ποιητὴς πάντα μὲ τὸ ψῶς αὐτὸ θὰ μᾶς ψωτίσῃ. Γ' αὐτὸ καὶ ὁ λόγος του ὅσο ἀπὸ τὰ περασμένα κι' ἂν μᾶς ἔρχεται, ποτὲ δὲν εἶνε παλιωμένος, πάντα καινούριος εἶνε· καὶ πάντα, ὅσο κι' ἂν τύχῃ νὰ παραξενέψῃ, ἔχει κἄτι τι ταιριαστο, κἄτι τι ἐπίκαιρο, κἄτι «τῆς τελευταίας ὥρας», σὰ νὰ εἰποῦμε· γιατί μιλεῖ πρὸς τὸν παντοτεινὸ τὸν ἄνθρωπο, ποῦ ἡ οὐσία του δὲν ἀλλάζει.

Δὲν ξέρω γιατί τὸ στοχασμὸν αὐτὸ μοῦ τὸν ξύπνησε μέσα μου τὸ γράμμα τοῦ Σολωμὸ τὸ ἀνέκδοτον ὡς τώρα, ἀπὸ τὰ 1843 πρὸς τὸν ποιητὴ Τερτζέτη· τὸ πῆρε ψάχνοντας κἄποια χειρόγραφα στὴ Ζάκυνθο ὁ κ. Α. Σ. Μάτσις· ἰταλικὰ γραμμένο τὸ ἔβαλε στὴ γλῶσσά μας, καὶ τὸ ἔδωκε καὶ τυπώθηκε στὰ «Παναθήναια».

Κἀνεὶς νομίζει πῶς κἄποιος φεπόρτερ σοφίστηκε καὶ πῆγε στὸν τάφο τοῦ Σολωμοῦ, ὅπως θὰ πήγαινε στὸ σπίτι του, καὶ πῆρε μ' ἐκεῖνον συνέντευξιν γιὰ μερικὰ ζητήματα ποῦ τώρα ἴσα ἴσα συγκινοῦν—ἀδιάφορο ἂν στοχαστικὰ ἢ ἠλίθια—τοὺς κύκλους ἐκείνους τῶν ἀνθρώπων, καὶ στὸν κόσμο τὸ δικό μας, ποῦ ζητᾶνε νὰ ζήσουν «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ». Καὶ τί εἶπε, κι' ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ τάφου του, ὁ ἀθάνατος, ὅπως πάντα τὰ ἔλεγε, εἴτε σὲ στίχους, εἴτε σὲ πεζά, μετρημένα, λακωνικά, πλαστικὰ καὶ σὰ νὰ φιλαργυρεύοντάν νὰ τὰ βγάλῃ ἀπὸ τὸ θησαυροφυλάκειο τῆς μεγάλης Σιωπῆς.

Καὶ πρῶτα πρῶτα τὸ κορυφαῖο ζήτημα, τὸ γλωσσικό :

«Διὰ τὴν γλῶσσαν πηγαίνει ἐκεῖνο ποῦ λέγει ὁ Μακιαβέλλος δι' ὅλους τοὺς θεσμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἡ μόνη σωτηρία σὲ κάθε διαφθορὰν εἶνε ἡ ἐπιστροφὴ **στὲς ἀρχές**. Οἱ διδάσκαλοι τῆς Ἑλλάδος γυρίζουν πολὺ ὀπίσω. Αὐτὸ δὲν εἶνε ἐπιστροφὴ στὲς ἀρχές. Χαίρομαι νὰ πέρνωνται γιὰ ξεκίνημα τὰ δημοτικὰ τραγούδια...»

Χρόνια ὕστερ' ἀπὸ τὸ Σολωμὸ ὁ μέγας γερμανὸς διδάσκαλος Κωήρτιος, πρόδρομος τοῦ Κρουμπάχερ, τὴν ἴδιαν ἰδέα, μὲ ἄλλα λόγια, ξανάρριχνε πρὸς τοὺς «διδασκάλους τῆς Ἑλλάδος» ποῦ θυμάτιζαν τὴ σοφία του, ὅταν ἔγραφε κἄπου γιὰ τὴν καθιερωμένη γλῶσσά της, γιὰ τὴν καθαρεύουσα : «Λείπει ἀπὸ τὴ γλῶσσα ποῦ γράφετε τὸ νερὸ ποῦ δροσίζει καὶ ζωντανεύει, τὸ νερὸ τὸ χυμένο ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ λαοῦ».

Καὶ σ' ἕναν ἄλλο κύκλον ἰδεῶν, χρόνια ὕστερ' ἀπὸ τὸ Σολωμό, ὁ κοσμοξάκουστος Βάγνερ ὅταν ἀγωνίζονταν τὸ μουσικὸ Δρᾶμα νὰ πλάσῃ στοῦ Μύθου τὰ θεμέλια, τὸν ἴδιο λόγο πέταξε κατὰ τῶν διδασκάλων τοῦ καιροῦ του, ὅταν εἶπε τὴν Ὄπερα «τεχνητὸ εἴδος, ποῦ δὲ βγῆκεν ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ λαοῦ». Πρὸς τὶς αἰώνιες Ἀρχὲς, αἱ principi, ποῦ εἶνε σὰν τὲς Μητέρες τοῦ Γκαῖτε, πήγαινε κι' αὐτὸς νὰ γυρίσῃ τὴ Μουσική.

Καὶ νὰ γιατί ἡ γλῶσσα «τῶν διδασκάλων τῆς Ἑλλάδος» ποῦ «γυρίζουν πολὺ ὀπίσω» εἶνε γλῶσσα **βυβέλικη** καὶ γλῶσσα «ποῦ σκοτώνει τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἑλλάδος».

Ὅμως δὲν εἶναι μόνο τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας. Εἶνε, ὅμοια κορυφαῖο καὶ μέγα, ὅμοια παρεξηγημένο καὶ παρεστρατισμένο, καὶ τὸ ζήτημα τῆς Τέχνης

Βέβαια. Τὰ δημοτικὰ τραγούδια πρέπει νὰ περνωνται γιὰ ξεκίνημα, Δὲν πρέπει ὁ ποιητὴς νὰ κολλιέται ἀπάνω τους σὰ στρείδι· πρέπει κανεὶς νὰ φτυλώνεται ἀπάνου τους σὰ μάτι. Ὄχι νὰ σέρνεται ἀπὸ ἐκεῖνα, στὰ χαμένα, ἀλλὰ νὰ τὰ σέρνῃ πρὸς τὴν ψυχή του, καὶ νὰ τὰ μεταχειρίζεται σὰν τὰ πιὸ κατάλληλα ὄργανα γιὰ τὸ ξεσκέπασμα τῆς ψυχῆς του. Πάρτε τῆς κλέφτικης γλώσσας, τὴν οὐσία, τὴν ἀρετὴ, τὴ δύναμη· (καὶ πῶς μποροῦν αὐτὰ νὰ ξεχωριστοῦν ἀπὸ τὴ γραμματική της ;) ὅμως δὲν εἴστε ὑποχρεωμένοι νὰ δεθῆτε χεροπόδαρα καὶ στὸ **ἦθος** τῆς γλώσσας αὐτῆς. Τοῦ ποιητῆ τὸ ἔργο δὲν εἶνε νὰ σταματήσῃ στὴν μίμησιν τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ· μὰ τὴν ὁρμή του πέρνοντας ἀπὸ τὸ τραγοῦδι τοῦτο, «νὰ ὑψωθῆ κατακόρυφα», ὅπως ὑψώνεται ὁ κορυδαλὸς ἀπὸ τὴ γῆ πρὸς τὰ αἰθέρια. «Τὸ ἔθνος ζητεῖ ἀπὸ μᾶς τὸ θησαυρὸ τῆς διανοίας μας τῆς ἀτομικῆς, ἐνδυμένον ἐθνικά». **Ἐθνικὸς** ποιητὴς σ' ἕνα ἔθνος εἶνε ὄχι ἐκεῖνος ποῦ διάλεξε γιὰ θέμα τοῦ ἔργου του τὰ ἱστορικὰ ἢ τὰ κοινωνικὰ ἰδεώδη τοῦ τόπου του, ἀλλ' ἐκεῖνος ποῦ κατωρθώνει βαθειά, ὁλοβαθα νὰ τὰ σφραγίζῃ τὰ ἰδεώδη αὐτὰ μὲ τὴ σφραγίδα τῆς **ἀτομικῆς του ψυχῆς**. Καὶ ἡ ψυχὴ γιὰ νἆχῃ κἄποιαν ἀτομικὴν ἀξία, δὲ μπορεῖ παρὰ δυνατὴ καὶ βαθιὰ κι' αὐτὴ νὰ εἶνε στὴς ἐνεργείας της τὸν κύκλο. Δὲ φτάνει λοιπὸν νὰ μελετᾶτε τὰ δημοτικὰ τραγούδια, νὰ γράφετε τὰ δημοτικά, νὰ πέρνετε θέματα πατριωτικά, καὶ νὰ διαλαλεῖτε τὰ πάτρια. Ἂν ἔφτανεν αὐτά, ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς θὰ ἦταν ὁ κ. Ἀντωνιάδης, καὶ ὁ μέγας πεζογράφος μας ὁ κ. Βουτυρᾶς. Χρειάζεται ψυχὴ, ποῦ νὰ ξεχωρίζῃ, σὰν κἄποια πρόσωπα, ποῦ τὰ βλέπετε, καὶ σᾶς ἐντυπόνονται ἀξέχαστα.

Καὶ ἡ ψυχὴ αὐτὴ πρέπει νὰ δείχνεται ἐλεύθερη καὶ ἀνεμπόδιστη. Γιατί ἀλλοιώτικα, νοθεύεται, καὶ ἀδυνατίζει. «Πρόσεχε, γράφοντας νὰ μὴ φορέσῃς **τὰ μανικέτια**». Τὰ μανικέτια εἶνε ἡ ρητορικὴ καὶ ἡ ἀνειλικρίνεια.

Κ' ἔπρεπεν ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ τάφου νὰ ἀκουστῆ ἄλλη μιὰ φορὰ ἡ φωνὴ τοῦ ποιητῆ γιὰ νὰ ψυσήξῃ σταυτιά μας τὴν αἰώνιαν ἀλήθειαν, τόσον ὀλιγόλογα, καὶ τόσο ζωγραφιστά !

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Γιατὶ τάχα ἡ ὑγεία νὰ μὴν εἶνε τόσον κολλητικὴ ὅσον ἡ ἀσθένεια, εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις καὶ δὴ εἰς τὸ γοῦστο ; Ἢ μᾶλλον ὑπάρχουν ἐπιδημίαι ὑγείας ;

* * *

Τὸ στερνὸ πρᾶγμα ποῦ ἔρχεται σ' ἕνα καλὸν συγγραφέα καὶ ἡ ἀλήθεια· ἐκεῖνος ποῦ τὴν ἔχει, δὲν εἶνε ποτὲ καλὸς συγγραφεύς. Τὰ εὐγενέστερα ἄλογα τῆς κούρσας εἶν ἰσχνά, μέχρις οὗ δυνηθοῦν νὰ ἐπαναπαυθοῦν ἐπὶ τῶν νικῶν των.

* * *

Σκελετοὶ στιγματισμένοι, εἶνε οἱ συγγραφεῖς οἱ ὁποῖοι ἀναπληροῦσιν ὅ,τι τοὺς λείπει ἀπὸ σάρκα, μὲ τεχνικοὺς χρωματισμούς.

* * *

Ἐφ' ὅσον τὸ πνεῦμα γίνεται εὔθυμον καὶ ἔχει πεποίθησιν εἰς ἑαυτό, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ ἄνθρωπος ξεμαθαίνει τὸν θορυβώδη γέλωτα.

ΦΡ. ΝΙΤΣΕ

ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΖΩΗ

Η ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἀπὸ βραδὶς ἐξεσκονίστηκαν τὰ φοῦχα, καὶ ὁ κύρ Χρῆστος ἐφρόντισε νὰ πλύνῃ πάλι μὲ μπενζίνα αὐτὸν τὸν ἀναθεματισμένο λεκὲ τοῦ πανταλονιοῦ του. Ἡ δεσποινίδα παραπονέθηκε πῶς τὸ φουστάνι της ἀφ' ὅτου τὸ ἐμάκρυνε ἔγινε δίχρωμο ἀλλ' ἡ κυρία Πολυξένη, ἡ μητέρα της, τῆς ἀντέταξε μὲ ἀκαταγώνιστη λογικὴ πῶς αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν γίνουνται διὰ μιᾶς καὶ νὰ παρακαλῇ μόνον νὰ εἶνε καλὰ ὁ πατέρας της. Τὸ μεσημέρι κακόφαγαν· ὁ κύρ Χρῆστος εἶχε ἀκόμη ὄρεξι νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ γεῦμά του ἀλλ' ἡ κυρία Πολυξένη ἐπῆρε ἀπ' ἐμπρός του τὸ πιάτο φωνάζουσα :

— Ἔλα, κακόμενε Χρῆστο, μᾶς ἐβράδυασες!...

Ἐπὶ τέλους ξεκίνησαν· ἡ κόρη στὴ μέση, δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ οἱ γονεῖς της· ὁ κύρ Χρῆστος ἐπροπορεύετο ἀλλὰ αὐστηραὶ παρατηρήσεις τῆς κ. Πολυξένης τὸν ἔκαναν νὰ ὑποχωρήσῃ. Εἶχαν ὅλοι τὸ ὕφος σοβαρὸ καὶ ἐπερπατοῦσαν καμαρωτὰ μὲ μιὰ προσποιητὴ ἀφέλεια ἡ ὁποῖα μόλις κατώρθωνε νὰ κρύβῃ τὴν μεγάλη συγκίνησί των, ποῦ τοὺς παρέλυστε τὰ γόνατα σὰν ἐπλησίασαν στὴν πλατεῖα καὶ εἶχαν τὸ πλῆθος νὰ ἀνεβοκατεβαίνῃ ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς· ἔκαμαν πρῶτα μιὰ βόλτα ἀπὸ τὸν δρόμο καὶ ἦταν φανερὸ πῶς τοὺς ἔλειπε τὸ θάρρος γιὰ νὰ μποῦν στὴ πλατεῖα καὶ ν' ἀνακατωθοῦν κι' αὐτοὶ μὲ τὸν κόσμο. Ὁ κύρ Χρῆστος κατακίτρινος ἐκύτταζε τὴν συμβία του στὰ μάτια ποῦ τοὔλανε νόημα σὰν νὰ τοῦλεγε «ἐμπρὸς λοιπὸν τί κάθεσαι».

— Λοιπὸν τί λές ; — ἐρώτησεν ἠλιθίως ἐκεῖνος—θὰ πᾶμε μέσα ; Τὴν ὥρα ἐκείνη κἄποιος φίλος του μέσα ἀπὸ τὴν πλατεῖα τὸν διέκρινε καὶ τὸν ἐχαιρέτισε· τότε ὁ κύρ Χρῆστος ἐπῆρε θάρρος, ἐμάζεψε ὅλες τὲς δυνάμεις του καὶ ὥρμησε πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἡ συγκίνησις τοὺς εἶχε παραλύσει καὶ μέσα σὲ κεῖνο τὸν κόσμο τοὺς ἦταν ἀδύνατο νὰ περπατήσουν· ἔπρεπε νὰ καθήσουν σὲ τραπέζι· ἄλλες συγκινήσεις· τὰ τραπέζια ἦταν πιασμένα· ἐπερπατοῦσαν ζαλισμένοι ἀνάμεσα στοὺς στοίχους τῶν τραπεζιῶν, δύο φορὲς ἐσκόνταψαν καὶ παρ' ὀλίγο ἡ κυρία Πολυξένη νὰ ἀναποδογυρίσῃ ἕνα τραπέζι μὲ ὅλα τὰ ποτήρια καὶ τὶς μπουκάλες ποῦ ἦσαν ἐπάνω. Ἐπὶ τέλους βρῆκαν κι' αὐτοὶ θέσι καὶ ὁ κύρ Χρῆστος ἐχτύπησε δυνατὰ μὲ τὸ μπαστουνί του ἐπάνω στὸ τραπέζι, ἐκβάλλων στεναγμὸν ἀνακουφίσεως. Ἕνα παιδὶ ἐφάνηκε.

— Τί θὰ πάρετε, κύριοι ;

— Τί ἔχεις ; ἐρώτησε μὲ ἄγριο σχεδὸν ὕφος ὁ κύρ Χρῆστος.

— Πάστα κοπεγχάγη, πάστα φιστίκι, μῆλο, σοκολάτα, βανίλια ! . . ὁ κύρ Χρῆστος ἐσκέφθηκε λίγο.

— Ἔχεις κουρκέτο ;

Τὸ παιδὶ τὸν ἐκύτταζε στὰ μάτια.

— Ὄχι κύριε.

— Φέρε μας ἀπὸ ἕνα λουκούμι.

Τὸ παιδὶ ἔφυγε τρέχοντας, καὶ ἐνῷ ὁ κύρ Χρῆστος ἔστριβε ἕνα τσιγάρο, τὸ βλέμμα τῆς κυρίας Πολυξένης προσπαθοῦσε νὰ ἀνακαλύψῃ ποιοὺς εἶχαν κοντὰ των στὰ διπλανὰ τραπέζια καὶ σὰν εἶδε ἐκεῖ δίπλα των τὸν καλλίτερο κόσμο συγκινήθηκε. Ἀλλὰ ἐστενοχωρεῖτο τρομερὰ ἐκεῖ. Ἐνόμιζε πῶς ὅλα τὰ μάτια ἦταν καρφωμένα ἐπάνω της, ἡ καρέκλα δὲν τὴν χωροῦστε καὶ δὲν ἤξερε πῶς νὰ καθήσῃ· μερικοὶ νέοι ἐκεῖ κοντὰ σ' ἕνα τραπέζι ἐκουβέντιαζαν δυνατά· θὰ ἦτανε φοιτηταί· ψηλὰ κολλάρα, παντελόνια κολὲ καὶ κοντά, λουστρινάκια, γάντια· ἐγελοῦσαν, ἐχαλοῦσαν τὸν κόσμο μὲ τὶς φωνές τους. Ἡ κυρία Πολυξένη ἐστράφηκε καὶ τοὺς εἶδε «μωρὲ ἀδιακρισία» ἐμουρμούρισε. Ἕνας ἀπὸ τὴν παρέα ἐρώτησε τί παίζει ἡ μουσική· ἕνας ἄλλος ἐσηκώθηκε τότε καὶ πῆγε νὰ ἰδῇ· ὅταν ἐγύρισε:

— Γουαρανί! εἶπε ἀπὸ μακρυά.

Ἀλλ' ὁ κύρ Χρῆστος δὲν ἐκατάλαβε, καὶ ἔσκυψε στὴ κυρία Πολυξένη ἐρωτῶντας:

— Τί γουσοῦνι λέει αὐτός ;

Ἡ κυρία Πολυξένη ἔσεισε τοὺς ὤμους.

— Ξέρω καὶ 'γώ

Ἡ μουσικὴ τοὺς ἐφαίνετο φοικτή· δὲν ἐχώνευαν κι